

Burgerschap

Openbare Basisschool De Speurneus LANDGRAAF

OBS De Speurneus

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	2
1 Inleiding	3
1.1 Inleiding	3
1.2 Onze schoolgegevens	3
2 De context	4
2.1 De wet Burgerschap	4
2.2 De Concept Kerndoelen (2024)	4
2.3 Het onderzoekskader	5
2.4 Onze Bouwstenen	6
3 Onze school	7
3.1 Kenmerken van onze school	7
3.2 Kennis van diversiteit	7
4 Ons schoolconcept	9
4.1 Algemeen	9
4.2 Missie	9
4.3 Kernwaarden	9
4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat	9
4.5 Visie	10
4.6 Einddoelen bouwstenen burgerschap	11
4.7 Hoofddoelen en burgerschap	12
4.8 Sociale en maatschappelijke competenties	13
5 Uitwerking doelen bouwstenen	14
5.1 Sociale ontwikkeling	14
5.2 Democratisch burgerschap	15
5.3 Participatief (maatschappelijk) Burgerschap	17
5.4 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit	18
5.5 Digitaal burgerschap	18
5.6 Algemene en culturele ontwikkeling	19
6 Ons aanbod en onze aanpak	20
6.1 Ons Aanbod	20
6.2 Ons schoolcurriculum	20
6.3 Onze aanpak	20
6.4 Toetsing en afsluiting [Variant-1]	21
6.5 De School als oefenplaats	21
7 Zorg voor kwaliteit	23
7.1 Algemeen	23
7.2 Kwaliteitszorg	23
7.3 Monitoring Burgerschap	23
8 Taakverdeling	25
8.1 Organisatie (wie doet wat)	25

1 Inleiding

1.1 Inleiding

OBS De Speurneus is een openbare school. Een openbare school brengt verschillende opvattingen bij elkaar en laat kinderen op basis van gelijkwaardigheid daarover in discussie gaan. Niet om de ander te overtuigen van het eigen gelijk, maar om kritisch naar zichzelf en medeleerlingen te leren kijken. Een openbare school leert kinderen waarnemen hoe verschillende achtergronden tot ander denken en handelen kunnen leiden en het leert hen vanuit dat inzicht eigen opvattingen te ontwikkelen. Als je weet wat anderen beweegt, kun je beter met elkaar samenleven. In het openbaar onderwijs leren kinderen door ontmoeting en wordt democratisch burgerschap gestimuleerd. Samen leven, samen leren op een school waar kinderen van ouders van alle gezindten met elkaar naar school gaan, met elkaar leven en met elkaar leren. Op een openbare school heeft elk kind en iedere ouder recht van spreken.

Onze school is aldus bij uitstek een plek om kinderen voor te bereiden op hun verdere leven. Een leven waarin zij zich dus ook zelf leren ontdekken. In de kern gaat burgerschap om de bereidheid en het vermogen om deel uit te maken van de gemeenschap en daar een actieve bijdrage aan te leveren.

Vanuit de termen kwalificatie, subjectivatie en persoonlijkheidsvorming geven wij binnen MOVARE invulling aan ons burgerschapsonderwijs. Hierbij houden wij rekening met de vraag vanuit de wet om actief burgerschap, sociale cohesie en sociale integratie op een doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen.

In dit beleidsstuk beschrijven we onze visie, de manier waarop we burgerschap hebben ingericht (leerdoelen, aanbod en samenhang), onze praktische aanpak en de wijze waarop we burgerschap evalueren.

Dit beleidsstuk biedt ons een gezamenlijk concept over wat burgerschap inhoudt en een raamwerk om concreet invulling te geven aan ons burgerschapsonderwijs.

1.2 Onze schoolgegevens

Gegevens van de school	
Instellingscode	23BX
Schoolnaam	Openbare Basisschool De Speurneus
Directeur	Carlos Veraart
Adres	Haaselt 3
Postcode + Plaats	6374 NJ LANDGRAAF
E-mailadres	carlos.veraart@movare.nl
Telefoonnummer	+31455691510
Website	www.obsdespeurneus.nl

2 De context

2.1 De wet Burgerschap

Sinds 2006 is iedere school bij wet verplicht om aandacht te besteden aan burgerschapsvorming. Op 17-11-2020 heeft de Tweede Kamer ingestemd met de nieuwe aangepaste burgerschapswet (de wet is ingegaan op 01-08-2021). De nieuwe wet heeft als doel het versterken van het burgerschapsonderwijs en het verduidelijken van de taken en de rollen van het bestuur en de school. Burgerschapsonderwijs krijgt met de wet ook een meer verplichtend karakter. De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt:

1. Het onderwijs bevordert actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze, waarbij het onderwijs zich in ieder geval herkenbaar richt op:
 - het bijbrengen van **respect** voor en **kennis** van de **basiswaarden** van de **democratische rechtsstaat**.
 - het **ontwikkelen** van de **sociale en maatschappelijke competenties** die de leerling in staat stellen deel uit te maken van en bij te dragen aan de pluriforme, democratische Nederlandse samenleving
 - het bijbrengen van **kennis** over en **respect** voor **verschillen in godsdienst, levensovertuiging, politieke gezindheid, afkomst, geslacht, handicap of seksuele gerichtheid** alsmede de waarde dat gelijke gevallen gelijk behandeld worden.
2. Het bevoegd gezag draagt zorg voor een schoolcultuur die in overeenstemming is met de waarden, bedoeld in het eerste lid, onderdeel a, creëert een omgeving waarin leerlingen worden gestimuleerd actief te oefenen met de omgang met en het handelen naar deze waarden en draagt voorts zorg voor een omgeving waarin leerlingen en personeel zich veilig en geaccepteerd weten, ongeacht de in het derde lid, onder c, genoemde verschillen.

Wat betekent de wet concreet voor onze school? Onze school dient allereerst een eigen visie en eigen doelen te ontwikkelen voor burgerschapsonderwijs. Op basis van onze visie en onze doelen kunnen we dan een samenhangend programma (curriculum) voor de burgerschapsvorming van onze leerlingen ontwikkelen. Het curriculum zal moeten verduidelijken hoe wij burgerschap in de verschillende leerjaren bevorderen, wat leerlingen concreet leren en hoe er geëvalueerd wordt. Ook spreekt het wetsvoorstel over basiswaarden van de democratische rechtstaat. Onze school zal helder moeten maken op welke manier deze basiswaarden herkenbaar in ons onderwijs vorm krijgen. Ons schoolbestuur (het bevoegd gezag) heeft een zorgplicht voor de schoolcultuur. De regering vindt het nodig om een bredere basis te creëren om te kunnen ingrijpen indien een schoolcultuur antidemocratische elementen bevat.

We houden zelf ruimte om inhoud en vorm te geven aan burgerschapsonderwijs. Dat is het logische gevolg van de vrijheid van onderwijs. De wet geeft echter de kaders en laat zien dat er wel een aantal zaken verplicht is:

1. Zorgen voor kennis van de democratie en de rechtsstaat zelf, alsmede de grondrechten
2. Zorgen voor kennis van en inzicht in de werking van en respect voor de basiswaarden
3. In ieder geval (ook) aandacht besteden aan vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit
4. Ontwikkelen van sociale competenties
5. Ontwikkelen van maatschappelijke competenties
6. Een oefenplaats zijn waarin actief kan worden geoefend met de basiswaarden

2.2 De Concept Kerndoelen (2024)

In de vormgeving van ons curriculum Burgerschap houden wij rekening met de kerndoelen van het SLO die mede vorm geven aan burgerschapsonderwijs. Deze kerndoelen moeten herkenbaar terugkomen in ons curriculum en in onze lessen.

De primaire kerndoelen voor burgerschap zijn:

Kerndoel 36: De leerlingen leren hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger.

Kerndoel 37: De leerlingen leren zich te gedragen vanuit respect voor algemeen aanvaarde waarden en normen.

Kerdoel 38: De leerlingen leren hoofdzaken over geestelijke stromingen die in de Nederlandse multiculturele samenleving een belangrijke rol spelen, en ze leren respectvol om te gaan met seksualiteit en met diversiteit binnen de samenleving, waaronder seksuele diversiteit.

Andere kerndoelen die gerelateerd kunnen worden aan Burgerschap zijn:

Kerdoel 34: De leerlingen leren zorg te dragen voor de lichamelijke en psychische gezondheid van henzelf en anderen.

Kerdoel 35: De leerlingen leren zich redzaam te gedragen in sociaal opzicht, als verkeersdeelnemer en als consument.

Kerdoel 39: De leerlingen leren met zorg om te gaan met het milieu.

Kerdoel 47: De leerlingen leren de ruimtelijke inrichting van de eigen omgeving te vergelijken met die in omgevingen elders, in binnen- en buitenland, vanuit de perspectieven landschap, wonen, werken, bestuur, verkeer, recreatie, welvaart, cultuur en levensbeschouwing. In ieder geval wordt daarbij aandacht besteed aan twee lidstaten van de Europese Unie en twee landen die in 2004 lid werden, de Verenigde Staten en een land in Azië, Afrika en Zuid-Amerika.

Kerdoel 53: De leerlingen leren over de belangrijke historische personen en gebeurtenissen uit de Nederlandse geschiedenis en kunnen die voorbeeldmatig verbinden met de wereldgeschiedenis.

Bij de samenstelling van ons curriculum nemen we de bovenstaande kerndoelen als uitgangspunt.

2.3 Het onderzoekskader

De standaarden hebben betrekking op aspecten van kwaliteit, waaronder het onderwijs gericht op bevordering van burgerschap. Hieronder wordt aangegeven in welke standaarden onderdelen van burgerschap aan de orde zijn.

Het toezicht op burgerschap is integraal onderdeel van het inspectietoezicht en omvat, al naar gelang de situatie, aandacht voor een of meer onderdelen, en krijgt aandacht als apart thema of in samenhang met andere aspecten van kwaliteit.

Bevordering burgerschap

De wettelijke burgerschapsopdracht bepaalt dat onderwijs actief burgerschap en sociale cohesie bevordert. Bij het toezicht hanteert de inspectie geen 'eigen' eisen; alleen de wet is uitgangspunt, die bevat minimeisen. Dat betekent dat zolang scholen aan wettelijke eisen voldoen, invullingen gekozen kunnen worden die passen bij de school. De wettelijke eisen zijn in de standaarden verwerkt en deze zijn hieronder weergegeven.

Standaarden schoolniveau waarin burgerschap verantwoord wordt:

OP0 Basisvaardigheden

OP1 Aanbod

OP2 Zicht op ontwikkeling en begeleiding

OP3 Pedagogisch-didactisch handelen

VS1 Veiligheid

VS2 Schoolklimaat

OR2 Sociale en maatschappelijke competenties

SKA1 Visie, ambities en doelen

SKA2 Uitvoering en kwaliteitscultuur

SKA3 Evaluatie, verantwoording en dialoog

Standaarden bestuursniveau

BKA1 Visie, ambities en doelen

BKA2 Uitvoering en kwaliteitscultuur

BKA3 Evaluatie, verantwoording en dialoog

De wet vraagt:

1) Actief burgerschap en sociale cohesie op doelgerichte en samenhangende wijze te bevorderen (standaarden OP0, OP2, OR2) waarbij de volgende elementen op herkenbare wijze terugkomen in het

onderwijs:

2) kennis van en het respect voor basiswaarden van de democratische rechtsstaat worden bevorderd (standaarden OP0, VS1, VS2);

3) sociale en maatschappelijke competenties worden ontwikkeld (standaarden OP0, VS2);

4) de schoolcultuur is in overeenstemming met basiswaarden, leerlingen worden gestimuleerd daarmee te oefenen en de school draagt zorg voor een veilige omgeving waarin leerlingen en personeel zich geaccepteerd voelen (standaarden OP3, VS1, VS2).

2.4 Onze Bouwstenen

De bouwstenen burgerschap zijn het resultaat van een zorgvuldig ontwikkeltraject door leraren en curriculum experts (SLO). Samen met input van een groot aantal organisaties, deskundigen en scholen zijn deze bouwstenen ontstaan. De bouwstenen zijn de basis waarop onze school aan de slag is gegaan met burgerschapsonderwijs. Deze bouwstenen zullen als rode draad door het beleidsplan burgerschap lopen. Ze helpen ons om doelgericht en in samenhang te werken aan burgerschapsonderwijs. Zo zijn er doelstellingen geformuleerd én is de leer inhoud van het curriculum gestaafd op doelstellingen vanuit deze bouwstenen. Binnen MOVARE werkt iedere school met deze bouwstenen. Op deze wijze zorgen wij ervoor dat er een gezamenlijke taal ontstaat en wij over hetzelfde praten als het om burgerschap gaat.

Onze bouwstenen zijn:

Bouwstenen	Gaat Over:
Sociale ontwikkeling	Het sociaal-emotioneel leren en ontwikkelen
Democratisch burgerschap	Over de basiswaarden binnen de thema's Vrijheid-Gelijkheid-Macht en Inspraak en de vertaling daarvan binnen een democratische cultuur
Participatief (maatschappelijk) Burgerschap	De manier waarop je deelneemt aan de maatschappij
Identiteit	De manier waarop je je ontwikkelt tot wie je bent als mens
Solidariteit	De manier waarop je vorm geeft aan de relatie/betrokkenheid met de ander
Diversiteit	De manier waarop jij omgaat met de verschillen tussen jezelf en mensen

Optioneel, en vooralsnog niet door ons geëxpliciteerd in voorliggend plan zijn:

Bouwsteen
Digitaal Burgerschap
Algemene en Culturele Vorming

3 Onze school

3.1 Kenmerken van onze school

Om effectief gestalte te geven aan burgerschapsonderwijs vinden wij het noodzakelijk om de 'omgeving' van de school in kaart te brengen. Immers, goed burgerschapsonderwijs sluit aan bij de leefwereld van de leerlingen, hun interesses, hun problemen en bij de risico's die hiermee gepaard gaan.

OBS De Speurneus is een middelgrote school. Er zitten ruim 200 leerlingen op onze school. De school is gevestigd in één van de drie dorpskernen die eind vorige eeuw samen zijn gegaan en de gemeente Landgraaf hebben gevormd. De dorpskern Ubach over Worms kenmerkt zich als een kern met een zeer gevarieerde populatie gezinnen. Zowel als het gaat om culturele verschillen als om sociaaleconomische verschillen. Zo wonen er relatief meer gezinnen met een niet-Nederlandse achtergrond en beneden modaal inkomen in de wijk Lauradorp, veelal in huurwoningen, en kenmerkt een wijk als Parkheide zich vooral door veel gezinnen met hoger opgeleide ouders, woonachtig in koopwoningen. De school ligt redelijk centraal in de dorpskern Ubach over Worms. Slechts op driehonderd meter afstand van een Oecumenische basisschool, die net als De Speurneus hoofdzakelijk kinderen trekt uit de wijken Namiddagse Driessen en Parkheide. De dorpskern vertoont nog steeds dorpse kenmerken. Veel ouders kennen elkaar nog van vroeger en hebben vaak samen op dezelfde basisschool gezeten. Er is een sterk sociaal, maar vooral ook verenigingsleven. Kinderen treffen elkaar ook vaker buiten schooltijd. Een relatief groot percentage leerkrachten woont in de directe omgeving van de school en maakt deels ook deel uit van het sociale en verenigingsleven.

De achterstandsscore van onze school is de laatste jaren rond 30,6. Dit is een landelijk gemiddelde score. Wel heeft De Speurneus een redelijk groot spreidinggetal (6,5). Op onze school zien we dus grote verschillen in achtergrond van onze leerlingen. Zo behoort ongeveer 8% van onze leerlingen tot de categorie NT2.

Ten opzichte van van het landelijk gemiddelde zien we dat we met 6% leerlingen met een niet-westerse migratieachtergrond lager zitten dan het landelijk gemiddelde. De afgelopen jaren zien we dat het aantal leerlingen met deze niet-westerse migratieachtergrond redelijk stabiel blijft.

Daarentegen zien we recent een toename van het aantal anderstalige kinderen met een westerse, veelal Engels- of Duitstalige, achtergrond.

Voor wat betreft het aantal leerlingen met ouders met een laag inkomen (i.c. onder modaal) ligt het percentage (23%) bijna gelijk aan het landelijk gemiddelde (20%). We zien over de afgelopen jaren dat dit percentage wel gedaald is.

Het aantal kinderen afkomstig uit eenoudergezinnen is op onze school bovengemiddeld. Een kwart (26%) van de leerlingen komt uit een eenoudergezin. Landelijk ligt dat percentage op 17%. Overige cijfers (o.a. aantal zittenblijvers, score Eindtoets, verwijzingen voortgezet onderwijs) uit het Nationaal Cohortonderzoek Onderwijs (NRO) laten zien dat OBS De Speurneus vergelijkbaar "scoort" met de gemiddelde Nederlandse school. Alleen met betrekking tot (de voorspellingskracht van) het basisschooladvies scoren we, in vergelijking met de referentiewaarde en het landelijk gemiddelde) een hoger percentage op het aantal leerlingen dat na drie jaar boven het gegeven basisschooladvies zit. Het percentage leerlingen dat onder het basisschooladvies zit is ten opzichte van het referentieniveau juist lager. In vergelijking met het landelijk gemiddelde echter ongeveer gelijk. De vraag dient zich aan of we in sommige gevallen niet te voorzichtig zijn met ons advies voortgezet onderwijs.

3.2 Kennis van diversiteit

Het team van OBS De Speurneus heeft ruim voldoende zicht op de culturele achtergrond, de gewoontes en de normen en waarden van onze leerlingen en hun ouders. Zoals gezegd komt en woont een aanzienlijk deel van de teamleden uit of in de directe omgeving van de school. Daarbij maken zij in sommige gevallen ook deel uit van het sociale en/of verenigingsleven in de dorpskern. Dat maakt het niet altijd even makkelijk, doordat ouders soms geen onderscheid maken in de persoon waarmee ze te maken hebben.

Daarom beschikken we over afspraken en beleid over de omgang met elkaar. We proberen de kloof tussen school en thuis zo klein mogelijk te maken en nodigen ouders elke dag ook uit in onze school tijdens de zogenaamde inloop 's ochtends. Ouders en grootouders, net als ketenpartners,

verenigingen, culturele en religieuze instellingen zien wij als partners in de sociale en maatschappelijke ontwikkeling van onze leerlingen en zijn daarom ook meer dan welkom op onze school.

Ons pedagogisch uitgangspunt is dat verschillen er mogen zijn. We erkennen in diversiteit ook eerder de kracht om onze leerlingen voor te bereiden op de maatschappij, dan dat we verschillen tussen kinderen en mensen niet zouden erkennen en verschillen eerder teniet zouden doen. Als openbare school beschikken we over de voldoende kennis en de vaardigheden om rekening te houden met culturele verschillen. Een openbare school leert kinderen waarnemen hoe verschillende achtergronden tot ander denken en handelen kunnen leiden en leert hen vanuit dat inzicht eigen opvattingen te ontwikkelen. Als je weet wat anderen beweegt, kun je beter met elkaar samenleven.

4 Ons schoolconcept

4.1 Algemeen

Onder burgerschap verstaan we de manier waarop mensen deelnemen aan de maatschappij en die helpen vormgeven. Burgerschapsvorming brengt kinderen de kennis, vaardigheden en houding bij die ze nodig hebben om nu en later actief te kunnen meedoen in onze samenleving. Leerlingen maken op deze manier op school kennis met begrippen als democratie, grond- en mensenrechten, duurzame ontwikkeling, conflicthantering, sociale verantwoordelijkheid, gelijkwaardigheid en het omgaan met maatschappelijke diversiteit.

Burgerschap verwijst aldus naar de manier waarop mensen met elkaar omgaan en dan met name naar de manier waarop we omgaan met verschillen tussen mensen, met diversiteit, met tegenstellingen en met conflicten. Daarnaast verwijst Burgerschap naar de relatie tussen overheid en burgers, naar de manier waarop we beslissingen nemen en naar de rechten van de mens.

4.2 Missie

Het is de missie van onze school om elke leerling te helpen bij zijn of haar ontwikkeling tot een persoon die zichzelf kan zijn en gelijktijdig aandacht heeft voor de ander. Een persoon die zich als democratisch burger staande weet te houden in, en een actieve bijdrage kan leveren aan, onze pluriforme samenleving.

4.3 Kernwaarden

Het is onze ambitie om de kwaliteit van ons onderwijs te verbeteren door het leren steeds dichterbij het kind te brengen. Eigenaarschap vinden we daarin cruciaal. Kinderen leren **verantwoordelijkheid** te **nemen** voor hun eigen leren en ontwikkeling is de praktische vertaling van deze ambitie. Doel van ons onderwijs is dan ook: Durf te leren en leer te zijn. Om dit te realiseren wordt persoonlijk meesterschap van de leerkrachten gevraagd om die leerlingen het **eigenaarschap** van het leren te geven.

OBS De Speurneus is een openbare school. Een openbare school brengt verschillende opvattingen bij elkaar en laat kinderen op basis van **gelijkwaardigheid** daarover in discussie gaan. Niet om de ander te overtuigen van het eigen gelijk, maar om kritisch naar zichzelf en medeleerlingen te leren kijken. De openbare school leert kinderen waarnemen hoe verschillende achtergronden tot ander denken en handelen kunnen leiden en het leert hen vanuit dat inzicht eigen opvattingen te ontwikkelen. Als je weet wat anderen beweegt, kun je beter met elkaar samenleven. In het openbaar onderwijs leren kinderen door ontmoeting en wordt democratisch burgerschap gestimuleerd. Samen leven, samen leren op een school waar kinderen van ouders van alle gezindten met elkaar naar school gaan, met elkaar leven en met elkaar leren. Op een openbare school heeft elk kind en iedere ouder **recht van spreken**. Iedereen doet ertoe: voel je welkom en voel je veilig?

Naast bovenstaande waarden zoals recht van spreken en gelijkwaardigheid, noemen we in onze schoolgids vijf kernwaarden:

1. Eigenaarschap en autonomie
2. Persoonlijke groei (je mag zijn wie je bent)
3. Leren leren
4. Samenwerken
5. Je veilig voelen

4.4 Basiswaarden van de democratische rechtsstaat

Het respect voor de menselijke waardigheid zonder onderscheid des persoons staat aan de basis van de drie basiswaarden van de democratische, pluriforme en Nederlandse rechtsstaat: vrijheid, gelijkwaardigheid en solidariteit. De basiswaarde vrijheid wordt bevorderd door aandacht voor vrijheid van meningsuiting en autonomie. Gelijkwaardigheid wordt bevorderd in de vorm van het gelijkheidsbeginsel en het afwijzen van discriminatie. Solidariteit wordt bevorderd door verdraagzaamheid, begrip en verantwoordelijkheidsbesef en het afwijzen van onverdraagzaamheid. Dit betekent dat scholen aandacht besteden aan vrijheid van meningsuiting, het gelijkheidsbeginsel, begrip, verdraagzaamheid, het afwijzen van onverdraagzaamheid en discriminatie, en autonomie en verantwoordelijkheidsbesef. Deze elementen vormen in de onderwijspraktijk de minimale kern

waaraan een school moet voldoen bij de bevordering van respect voor en de kennis van basiswaarden.

De burgerschapswet creëert geen nieuwe basiswaarden. Ook onder de eerdere wettelijke opdracht was sprake van bevordering van deze basiswaarden. Wel is het gewicht daarvan groter geworden. In aansluiting bij deze wettelijke kaders en ter bevordering van de continuïteit voor onderwijspraktijk en inspectietoezicht wordt in de op praktijk gerichte operationalisering uitsluitend uitgegaan van de volgende uitwerkingen. Deze uitwerkingen zijn gericht op concrete toepassing in de dagelijkse schoolpraktijk en geformuleerd op voor alle betrokkenen (inclusief leerlingen) toegankelijke wijze:

- Vrijheid van meningsuiting betekent dat je mag zeggen of schrijven wat je denkt of tegen de opvatting van anderen in mag gaan. Iedereen mag dus ook zijn of haar geloof uitdragen, of zijn of haar mening aan anderen voorhouden. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
- Het gelijkheidsbeginsel (ook wel gelijkheid of gelijkwaardigheid genoemd) betekent dat mensen van gelijke waarde zijn. Daarbij maakt het niet uit wat je denkbeelden zijn of wat je gelooft. Je hoeft niet te vinden dat die denkbeelden of gebruiken zelf waardevol zijn, maar wel dat mensen met andere denkbeelden en gebruiken niet minder waard zijn dan jij of dan jouw groep.
- Begrip voor anderen betekent dat je probeert te begrijpen waarom mensen of groepen bepaalde denkbeelden of gebruiken hebben: wat is de achtergrond daarvan en waarom is dat belangrijk voor een ander?
- Verdraagzaamheid (ook wel tolerantie genoemd) betekent dat je de mening of het gedrag van een ander accepteert, ook al ben je het er helemaal niet mee eens. En het betekent ook dat je iedereen de ruimte wilt geven om zo'n mening of zulk gedrag te hebben. Natuurlijk moet iedereen zich daarbij wel houden aan de wet.
- Afwijzen van onverdraagzaamheid: onverdraagzaamheid (ook wel intolerantie genoemd) is het tegenovergestelde van tolerantie. Het betekent dat je vindt dat andere mensen of groepen, dingen waar jij het niet mee eens bent niet zouden mogen denken of doen; en dat je het niet nodig vindt dat ieder de ruimte krijgt om zo'n mening of zulk gedrag te hebben.
- Afwijzen van discriminatie: discriminatie betekent dat mensen of groepen bij anderen achtergesteld worden of dat je vindt dat er voor mensen met andere denkbeelden of gebruiken niet zoveel ruimte hoeft te zijn of dat die denkbeelden of gebruiken misschien zelfs verboden moeten worden.
- Autonomie betekent dat iedereen zelf kan bepalen wie hij/zij wil zijn en hoe hij/zij zijn/haar leven wil leiden. Iedereen is dus bijvoorbeeld vrij om zelf te bepalen welke denkbeelden of welk geloof voor hem/haar belangrijk zijn/is. Daarbij moet je je wel houden aan de wet.
- Verantwoordelijkheidsbesef betekent dat mensen verantwoordelijkheid willen nemen voor wat ze zeggen en doen (en wat ze niet zeggen en doen) en dat ze daarbij rekening willen houden met wat dat voor anderen betekent. Daarbij is vooral belangrijk dat je probeert anderen niet te schaden en dat je de samenleving en de democratie wilt helpen om goed te functioneren. Hoe je dat doet, mag iedereen zelf weten.

4.5 Visie

De visie van OBS De Speurneus vertaalt zich in een aantal kernwaarden (zie hierboven) die in alle keuzes voor pedagogisch en didactisch handelen terugkomen.

Het creëren van een sfeer waarin kinderen gezien worden en zich vertrouwd en veilig voelen. Samen eigenaar kunnen, mogen, durven en leren zijn van hun eigenontwikkeling, door te investeren in tools van leren leren.

Dit maakt OBS De Speurneus een school in beweging, waarin elk kind uitgedaagd wordt om te leren.

Iedereen komt voor uitdagingen te staan die nieuw zijn en die soms moeilijk zijn om aan te gaan. Als je vertrouwen hebt in de persoon die je bent, je kennis hebt van wie je bent en als je de durf hebt om stappen te zetten en uitdagingen aan te gaan, dan heb je geleerd te leren.

OBS De Speurneus is erop gericht om kinderen in de breedste zin van het woord te leren leren. We creëren een omgeving waarin wij kinderen leren ontwikkelen, leren hoe te leren, leren wat ze nodig

hebben om te leren, hoe hun talenten te benutten en te focussen op groeien in wie ze zijn.

Pedagogisch vinden we het van essentieel belang dat kinderen gezien worden en zichzelf gaan zien.

Dat kinderen leren te zijn!

Een aantal vragen vormt de leidraad van waar kinderen ons in onze pedagogische taak voor stellen.

- Help je me te zien wie ik ben?
- Leer je me te vertrouwen?
- Kun je me laten ervaren wat trots zijn inhoudt?
- Leer je me samen te werken?
- Daag je me uit mezelf te durven zijn?

Didactisch zien we het als onze taak kinderen inzicht te geven in hun manier van leren en het onderwijs te laten aansluiten bij wat elk kind individueel nodig heeft om te blijven groeien in zijn of haar ontwikkeling. Een aantal vragen vormt de leidraad van waar kinderen ons in onze didactische taak voor stellen.

- Daag je me uit om te leren en te ontwikkelen?
- Help je me te zien hoe ik leer en wat ik daarvoor nodig heb?
- Kun je ervoor zorgen dat ik durf te leren?
- Leer je me hoe samen te werken?

We dragen uit waar we voor staan en zijn overtuigd hiermee aan de basis te staan van de toekomst van elk kind.

4.6 Einddoelen bouwstenen burgerschap

Vanuit onze missie, onze kernwaarden en onze visie hebben we de doelen voor burgerschapsonderwijs vastgesteld. Bij ieder doel gaat het wat ons betreft om de componenten, kennis, vaardigheden, attitude. Via de gekozen doelen richten we ons op de persoonsvorming van de leerlingen en de ontwikkeling van sociale en maatschappelijke competenties.

Bouwsteen	Doelstelling
<i>Sociale ontwikkeling:</i>	Kinderen leren en ontwikkelen op school competenties die nodig zijn om in allerlei situaties op een goede manier met anderen om te gaan en bij te dragen aan de samenleving. Dit zijn vaardigheden zoals samenwerken, conflicten oplossen en zelfredzaamheid. Sociale competenties dragen daarmee bij aan een positief en sociaal veilig klimaat op school, het verbeteren van de leerprestaties en de ontwikkeling van burgerschap.
<i>Democratisch Burgerschap:</i>	Kinderen leren op school verband te leggen tussen vrijheid en gelijkheid enerzijds en machtsverhoudingen anderzijds. Daarbij leren ze over besluitvormingsprocessen, politieke instituties, rechtspraak en democratie. Ze vergroten hun acceptatievermogen voor situaties waarover zij anders denken en tonen respect voor andere opvattingen en overtuigingen.
<i>Participatief (maatschappelijk) burgerschap:</i>	Kinderen leren op school hun directe woon- en leefomgeving kennen en weten welke bijdragen zij (kunnen) hebben in het vormgeven en onderhouden van die directe omgeving. Uiteindelijk zijn ze in staat om die omgeving steeds breder te zien.
<i>Identiteit:</i>	Op onze school leren kinderen in de breedste zin van het woord te leren. Te leren ontwikkelen, leren hoe te leren, leren wat ze nodig hebben om te leren, hoe hun talenten te benutten en te focussen op groeien in wie ze zijn.
<i>Solidariteit:</i>	Door spel en het leren geven en nemen, leren kinderen op onze school inzicht te krijgen in concepten als gelijkwaardigheid en gelijke rechten en de tegenpolen daarvan. Ze kunnen rekening houden met de ander en vanuit rechtvaardigheidsbesef opkomen voor anderen en anderen helpen.
<i>Diversiteit:</i>	Kinderen leren op onze school dat er verschillen zijn tussen mensen, ze leren zich in anderen te verplaatsen en verdiepen zich in verschillen en overeenkomsten tussen mensen qua achtergrond, mogelijkheden en oriëntaties.
<i>Digitaal Burgerschap:</i>	Op school leren kinderen verschillende mediabronnen te gebruiken, en ontwikkelen ze een kritische houding ten opzichte van bronnen en informatie. Ze worden zich bewust van beeldvorming, waarheidsvinding, identiteit en de gevaren van mediagebruik.
<i>Algemene en Culturele ontwikkeling</i>	Kinderen ontwikkelen op school hun creatieve talenten en leren zij de waarde van kunst te begrijpen. Ze leren technieken en (denk)vaardigheden en ontwikkelen een open houding ten aanzien van cultuur.

4.7 Hoofddoelen en burgerschap

Vanuit ons visietraject worden de drie pijlers (competentie, relatie en autonomie) versterkt door in de groepen aandacht te besteden aan de kernwaarden kwalificatie, socialisatie en persoonsvorming.

- **Kwalificatie:** het verwerven van kennis, vaardigheden en houdingen die kinderen in staat stellen op een bepaalde manier te handelen. Kinderen leren omgaan met verschillen, leerroutes en leerstijlen. Bij kwalificatie gaat het erom dat leerlingen zich kennis, vaardigheden en competenties eigen maken die passen bij de ontwikkeling van het kind en die nodig zijn voor het kunnen participeren in de groep, de maatschappij en een democratische rechtstaat.

- **Socialisatie:** betrokkenheid en relatie staan voorop. Er wordt een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van het kind om bewust de keuze te maken om te participeren. Het kind wordt uitgenodigd zich niet alleen aan te passen, maar ook kritisch naar de groep te kijken en groepsinteractie mede vorm te geven. Wij zien het als onze taak om kinderen te leren respectvol met verschillen om te gaan en te leren wat ons met elkaar verbindt. Dit zal het leerplezier bij het kind en in de groep bevorderen.

• **Persoonsvorming:** het kind leert autonomie en verantwoordelijkheid ontdekken. Het is belangrijk dat de leerkracht een leeromgeving creëert waar het kind de ruimte krijgt om zichzelf te ontdekken en zichzelf te vormen in samenwerking met medeleerlingen. Interactie met anderen is van belang om te ontdekken wie je bent en hoe je met anderen om wilt gaan.

4.8 Sociale en maatschappelijke competenties

Burgerschap richt zich ook op de sociale en maatschappelijke vorming van jonge mensen. Burgerschap gaat over hoe mensen met elkaar samenleven. Daarom is burgerschapsonderwijs erop gericht dat leerlingen sociale en maatschappelijke competenties verwerven die daarvoor nodig zijn. Welke competenties dat precies zijn is niet voorgeschreven, omdat dit afhangt van de actualiteit, de context van de school, de leefwereld van de leerlingen en onze eigen opvattingen. Op onze school richten we ons in ieder geval op de volgende competenties:

- Zelfkennis
- Relativeren
- Zelfvertrouwen
- Zelfbeheersing
- Bewust keuzes maken
- Verplaatsen in een ander
- Omgaan met verschillen
- Rekening houden met anderen
- Weerbaarheid
- Samen spelen en samenwerken

5 Uitwerking doelen bouwstenen

5.1 Sociale ontwikkeling

Kinderen leren en ontwikkelen op school competenties die nodig zijn om in allerlei situaties op een goede manier met anderen om te gaan en bij te dragen aan de samenleving. Dit zijn vaardigheden zoals samenwerken, conflicten oplossen en zelfredzaamheid. Sociale competenties dragen daarmee bij aan een positief en sociaal veilig klimaat op school, het verbeteren van de leerprestaties en de ontwikkeling van burgerschap.

Voor sociaal-emotionele ontwikkeling van onze leerlingen en het leren van sociale vaardigheden gebruiken we naast een methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling (Goed Gedaan) ook een leerlijn 'leren leren'. Naast plannen leren de leerlingen daarnaast zichzelf te kennen, voor zich zelf op te komen, samen te werken, zich te presenteren en te reflecteren.

Naast kennis over jezelf en de ander hebben we de leerlijn 'leren leren' uitgewerkt in de volgende concrete vaardigheden, attitudes en competenties.

5.2 Democratisch burgerschap

Wij verbinden de term ‘democratisch burgerschap’ met twee zaken: het gaat om kennis van en betrokkenheid bij de democratie. Ons onderwijs moet ervoor zorgen dat onze leerlingen als volwaardig burgers aan de samenleving kunnen deelnemen. Dat vraagt allereerst om bepaalde omgangs- en communicatievormen. In dat kader leren we onze leerlingen om te overleggen, te discussiëren, te debatteren en te argumenteren. We ontwikkelen empathisch vermogen, een kritische houding, oplossend vermogen en een respectvolle omgang ten aanzien van anderen en andersdenkenden. We geloven dat de maatschappij (de democratie) alleen naar behoren kan functioneren bij de gratie van mondige, goed geïnformeerde en zelfstandig denkende burgers.

Er zijn drie thema's hierbinnen belangrijk:

- 1) Vrijheid en gelijkheid: over de fundamentele rechten en vrijheden van de mens zoals vastgelegd in nationale en internationale wetten en verdragen (mensenrechten, kinderrechten, vrijheidsrechten).
- 2) Macht en inspraak: over de inrichting van ons staatsbestel en de instituties, procedures en mechanismen die macht reguleren en inspraak mogelijk maken.
- 3) Democratische cultuur: over omgangsvormen die door democratie worden bevorderd en die haar ook mogelijk maken: vreedzaamheid, verdraagzaamheid, de bereidheid de ander te (h)erkennen als gelijkwaardige en op gelijke voet met hem, haar of hen te communiceren.

DOELEN VOOR DE ONDERBOUW (Leerjaar 1 t/m 4)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	- Leerlingen staan open voor andere regels en afspraken als die ze mogelijk gewend zijn vanuit de eigen thuissituatie. - Leerlingen voelen zich vrij en veilig om eigen keuzes te maken en houden daarbij rekening met de keuzes van anderen (medeleerlingen, leerkrachten, etc.) - Leerlingen accepteren verschillen in opvattingen zonder dat dit tot conflicten leidt.
Vaardigheid (kunnen)	- Leerlingen houden zich aan de geldende regels en afspraken en bij het niet naleven daarvan aan de voorgedragen consequentie(s). - Leerlingen maken eigen keuzes en houden daarbij rekening met eventuele andere keuzes van medeleerlingen of leerkrachten. - Leerlingen herkennen gevoelens, meningen en wensen van anderen. - Leerlingen weten conflicten op een vreedzame manier op te lossen.
Kennis (kennen/weten)	- Leerlingen weten welke regels en afspraken er in school gelden; Ze weten ook de consequenties bij het niet naleven van die regels en afspraken. - Leerlingen weten wat hun rechten en plichten zijn en hebben kennis van de hiërarchie in hun directe omgeving. - Leerlingen weten dat er ook in Nederland regels en afspraken gelden en wie ervoor zorgen dat die regels en afspraken worden nageleefd.

DOELEN VOOR DE BOVENBOUW (Leerjaar 5 t/m 8)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude/houding (doen)	- Leerlingen kunnen omgaan met situaties waarin hun eigen opvattingen niet altijd worden gedeeld. - Leerlingen houden rekening met anderen en staan open voor de mening/keuzes van anderen. - Leerlingen nemen verantwoordelijkheid voor het eigen gedrag.
Vaardigheid (kunnen)	- Leerlingen lossen conflicten op vreedzame wijze op en respecteren daarbij de rol van gezagsdragers. - Leerlingen respecteren de mening van anderen en de gangbare regels en afspraken. - Leerlingen kunnen verbanden aangeven tussen vrijheid en gelijkheid enerzijds en machtsverhoudingen, besluitvorming en politieke instituties in een rechtstaat en democratie. - Leerlingen onderbouwen hun mening. Ze kunnen meedenken, meepraten, meedoen en meebeslissen.
Kennis (kennen/weten)	- Leerlingen kennen de belangrijkste hoofdzaken van de Nederlandse en Europese staatsinrichting en de rol van de burger. Ze weten over rechten en plichten in de samenleving, over de bescherming tegen willekeur en macht en over ons politiek bestel. - Leerlingen weten hoe de basiswaarden (vrijheid, gelijkheid en solidariteit) tot uiting komen in de eigen klas en op school. Ze weten tevens dat er verschillende visies op deze basiswaarden zijn en wat er gebeurt als in een rechtstaat deze waarden buitenwerking worden gesteld. - Leerlingen kennen het belang van regels en afspraken thuis en op school en weten die te vergelijken met die van de maatschappij en democratische rechtstaat. - Leerlingen weten dat ze in stem hebben en hoe besluitvormingsprocessen zijn opgebouwd. - Leerlingen weten dat meningsverschillen emoties oproepen en kunnen leiden tot een conflict.

5.3 Participatief (maatschappelijk) Burgerschap

Meedoen in de maatschappij

Een belangrijk element van burgerschap is participatie. We leren onze leerlingen om actief betrokken te zijn op de samenleving, om mee te doen. Het is ons inziens belangrijk dat onze leerlingen participeren in andere organisaties, andere verbanden en andere gemeenschappen. Onze school is immers niet de enige plaats waar onze leerlingen waarden en normen meekrijgen.

Participatie is te verdelen in burgerlijke en maatschappelijke participatie.

- Burgerlijke participatie wordt ook wel inspraak of 'beleid beïnvloedende participatie' genoemd. Je denkt mee over beleid of speelt een actieve rol in projecten. Dit deel valt onder de basiswaarden macht en inspraak en wordt al verwerkt bij democratisch burgerschap.
- Bij maatschappelijke participatie gaat het erom dat je meedoet aan het maatschappelijke leven, als leerling, werknemer, ondernemer, vrijwilliger of mantelzorger.

Maatschappelijke thema's

Er is op school veel aandacht voor verschillende maatschappelijke thema's en thema's die actueel zijn. Denk bijvoorbeeld aan thema's als milieu, radicalisering, duurzaamheid, mediawijsheid, internationalisering, mensenrechten, oorlogen, actief burgerschap, gezonde leefstijl, omgaan met geld etc.

Leerlingen leren hierbij hun eigen mening te vormen en open te staan voor meningen van anderen. Ze leren dat pluriformiteit en dialoog essentiële waarden zijn in onze maatschappij. Naast kennis gaat het daarbij ook om vaardigheden en attitude.

We stimuleren onze leerlingen om actief te zijn of te worden in clubverband. In dat kader bieden we onze leerlingen bijvoorbeeld een scala van mogelijkheden aan om kennis te maken met (een) sport(vereniging) of deel te nemen aan culturele activiteiten.

In onze lessen geven we aanzetten tot gemeenschapszin, leren we ze om betrokken te zijn op de omgeving en daarvoor ook verantwoordelijkheid te nemen. Standaard is een sponsorloop tijdens ons Zonnewendefeest een terugkerend, waarbij leerlingen uit alle groepen zich elk jaar voor een goed doel inzetten.

LEERDOELEN ONDERBOUW (Leerjaar 1 t/m 4)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude (doen)	• Leerlingen voelen zich betrokken voor het werken aan en in hun eigen leer-, leef- en speelomgeving. • Leerlingen vormen zich een eigen mening en staan open voor de mening van anderen.
Vaardigheid (kunnen)	• Leerlingen helpen gezamenlijk voor het onderhouden en verbeteren van deze omgeving. • Leerlingen organiseren en initiëren activiteiten die hun directe omgeving verbeteren. • Leerlingen houden daarbij rekening met de wensen van anderen. • Leerlingen luisteren naar anderen, werken samen, lossen conflicten op en tonen respect voor verschillende meningen.
Kennis (weten)	• Leerlingen weten hoe ze met elkaar en op een positieve manier kunnen communiceren en overleggen in de klas en met andere kinderen. • Leerlingen weten welke mogelijkheden er zijn om als leerling te kunnen participeren aan activiteiten die een invloed hebben op hun eigen leer-, leef- en speelwereld. • Leerlingen leren over waarden en normen in hun directe omgeving die belangrijk zijn: respect, eerlijkheid, gelijkheid en verantwoordelijkheid.

LEERDOELEN BOVENBOUW (Leerjaar 5 t/m en 8)

Leergebied	Leerdoelen
Attitude (doen)	• Leerlingen leren om actief deel te nemen aan de maatschappij door bijvoorbeeld mee te denken, mee te beslissen en initiatief te tonen in school- en buurtgerelateerde projecten.
Vaardigheid (kunnen)	• Leerlingen ontwikkelen vaardigheden zoals luisteren naar anderen, respect tonen voor verschillende opvattingen, hun eigen mening vormen en deze op een constructieve manier kunnen uiten. • Leerlingen worden gestimuleerd om betrokken te zijn bij maatschappelijke kwesties en leren hoe ze een positieve bijdrage kunnen leveren aan de samenleving, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk, het organiseren van acties of het deelnemen aan lokale gemeenschapsprojecten.
Kennis (weten)	• Leerlingen leren over belangrijke waarden in de samenleving, zoals vrijheid, gelijkheid, solidariteit, rechtvaardigheid en participatie. Ze worden gestimuleerd om zich bewust te zijn van deze waarden en ze toe te passen in hun dagelijks leven. • Leerlingen leren over mensenrechten, gelijkheid en inclusie. Ze ontwikkelen een begrip van de rechten en vrijheden van alle individuen, ongeacht hun geslacht, etniciteit, religie, seksuele oriëntatie of beperkingen.

5.4 Identiteit, solidariteit, seksualiteit en diversiteit

Naast eerder omschreven onderdelen van Burgerschap, zoals sociale ontwikkeling en participatie aan de maatschappij, ligt een belangrijk deel van ons Burgerschapsonderwijs ook bij de ontwikkeling van een eigen identiteit van leerlingen, het leren omgaan met diversiteit in onze maatschappij en het ontwikkelen van een solidariteitsgevoel naar anderen. Daarbij hanteren we op school de volgende definities.

- **Identiteit:** gaat uit van de vrijheid van ieder individu en van elke groep om een eigen identiteit te hebben en/of ontwikkelen. Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van hun identiteit, waar de verschillende aspecten van die identiteit uit voortkomen en hoe het geheel aan verandering onderhevig is. Het gaat daarbij zowel om kennis als reflectie.

- **Diversiteit:** gaat over manieren om ervoor te zorgen dat ieder individu en elke groep gelijkwaardig kan deelnemen aan de samenleving. Binnen dit thema wordt feitelijke kennis gegeven en wordt er de mogelijkheid gegeven om de leerlingen te laten reflecteren op wat pluriformiteit voor hen betekent. De rechtsstaat vormt de grondslag voor een vrije, diverse samenleving. Onderdeel van deze diversiteit is ook seksuele diversiteit, zoals ook opgenomen in de kerndoelen van SLO. Ook bij diversiteit gaat om kennis en reflectie.

- **Solidariteit:** binnen dit thema passen de leerlingen de burgerschapsvaardigheden toe. Daarnaast worden de leerlingen zich ervan bewust dat er mogelijkheden en verantwoordelijkheden zijn voor het bevorderen van rechtvaardigheid en inclusie. Bij dit aspect gaat het dus voornamelijk om vaardigheden.

5.5 Digitaal burgerschap

Bij digitaal burgerschap spelen verschillende aspecten een rol die iets vragen van kennis en vaardigheden van onze leerlingen.

Wij maken daarbij onderscheid naar viertal onderdelen.

1. Digitale basisvaardigheden
2. Informatie vaardigheden
3. Veiligheid en privacy
4. Mediawijsheid

De belangrijkste doelstellingen die we daarbij nastreven zijn:

Digitale basisvaardigheden: Leerlingen leren omgaan met digitale apparaten en software, zoals computers, tablets en educatieve apps. Ze leren hoe ze eenvoudige taken kunnen uitvoeren, zoals typen, navigeren en werken met basisprogramma's.

Informatievaardigheden: Leerlingen moeten leren hoe ze informatie kunnen zoeken, selecteren en verwerken. Ze moeten leren om betrouwbare bronnen te identificeren en kritisch te kijken naar de informatie die ze online vinden. Daarnaast moeten ze leren hoe ze informatie op een begrijpelijke manier kunnen presenteren.

Veiligheid en privacy: Leerlingen leren over online veiligheid en privacybescherming. Ze moeten begrijpen hoe ze zichzelf kunnen beschermen tegen online gevaren, zoals cyberpesten, ongewenste inhoud en het delen van persoonlijke informatie.

Mediawijsheid: Leerlingen leren hoe ze media kunnen begrijpen, evalueren en gebruiken. Ze leren kritisch te denken over de informatie die ze online vinden en leren omgaan met nepnieuws en manipulatieve inhoud. Daarnaast moeten ze leren om op een respectvolle en verantwoordelijke manier met anderen te communiceren via digitale kanalen, zoals social media en chat-apps.

5.6 Algemene en culturele ontwikkeling

Wij vinden de algemene ontwikkeling van onze leerlingen van belang voor het goed functioneren in de samenleving. Algemene ontwikkeling is wat ons betreft van veel zaken genoeg weten (basiskennis) om een normaal, alledaags gesprek te kunnen voeren of een normale, alledaagse tekst te kunnen begrijpen. Daarbij stellen we zelf vast wat we onze leerlingen willen meegeven in het kader van hun algemene ontwikkeling. Onze schoolvisie, rekening houdend met de specifieke context van onze school, is daarbij leidend.

Wij zien algemene ontwikkeling ook in het kader van de zogenaamde brede ontwikkeling van kinderen. Daarbij gaat het er om dat de leerlingen zich ontwikkelen tot competente personen, tot personen die kunnen denken, kunnen (in)voelen en situationeel kunnen handelen. In hoofdstuk 4 hebben we hier concreet aangegeven welke competenties en vaardigheden daartoe behoren.

In het kader van deze brede ontwikkeling van onze leerlingen zien we een belangrijke functie voor de algemene culturele en creatieve ontwikkeling van onze leerlingen. Wij vinden het belangrijk dat onze leerlingen uitgedaagd worden en leren hun creativiteit, zowel in denken als doen, voldoende aan te spreken en verder te ontwikkelen. Daarvoor gebruiken we onder andere de thema's binnen onze VVE-methodiek Speelplezier, werken we in de bovenbouw met challenges en hebben we er bewust voor gekozen dat alle leerlingen gedurende de hele basisschoolperiode muziekonderwijs kunnen volgen. Ook in het kader van onze leerlijn 'leren leren' worden onze leerlingen uitgedaagd hun creatieve ontwikkeling verder vorm te geven. Denk daarbij aan het maken van verslagen en het verzorgen van presentaties.

De algemene brede ontwikkeling van onze leerlingen zit verweven in ons totale aanbod, waarbij we ook aandacht schenken aan de culturele ontwikkeling door een tussenschools aanbod aan te bieden waaruit kinderen kunnen kiezen uit zaken als beeldende vorming, theater, dans en techniek, maar ook kunnen kiezen voor sportieve activiteiten. Uiteindelijk willen we binnen afzienbare tijd ook weer ruimte in ons aanbod gaan creëren voor weeksluitingen en/of schoolbrede presentaties van cultureel creatieve uitingen van onze leerlingen.

6 Ons aanbod en onze aanpak

6.1 Ons Aanbod

Ons aanbod voor burgerschap is samengesteld uit de inhoud vanuit methodes, maar ook vanuit verschillende activiteiten. Het aanbod is gegeneraliseerd vanuit de formulering van onze leerdoelen in het hoofdstuk **uitwerking leerdoelen bouwstenen** en sluit daarmee aan op wat wij de leerlingen willen leren. Doordat dit in afstemming op elkaar is, zorgen wij voor samenhang in ons burgerschapsprogramma in de meest brede zin van het woord.

Methodische inhoud

We gebruiken meerdere methodes die we qua inhoud kunnen koppelen en welke in totaliteit ons aanbod voor burgerschap vormen. Onze geschiedenismethode Brandaan gebruiken we onder andere in relatie tot democratisch burgerschap. Onze methode voor sociaal-emotionele ontwikkeling (Goed Gedaan) bepaald deels ons aanbod met betrekking tot sociaal-emotionele ontwikkeling. De methodes Leeslink en Nieuwsbegrip, beide in gebruik als methode begrijpend lezen, hebben relaties met verschillende bouwstenen binnen ons burgerschapsonderwijs. Als laatste werken we sinds kort ook met een leerlijn 'leren leren'. Dit onderdeel van ons lesaanbod heeft aandacht voor executieve functies en in dat kader ook relaties met meerdere bouwstenen van ons burgerschapsonderwijs. In de onderbouw (groepen 1-2) werken we met de methodiek Speelplezier. Naast taalontwikkeling en aandacht voor spel, heeft deze methodiek een sterke relatie met bouwstenen als 'Sociale ontwikkeling', 'Identiteit', 'Solidariteit' en 'Diversiteit'.

Overige activiteiten

Naast bovengenoemde methoden hebben ook andere activiteiten waaraan wij deelnemen en/of die wij vormgeven een directe relatie met het aanbod burgerschap. Onder dit brede palet vallen zaken als excursies naar een zonnepark, het kapelletje ter nagedachtenis van de gesneuvelde soldaten in WO II, de brandweerkazerne e.d. Hierbij wordt aan bouwstenen als 'Algemene Vorming', 'Identiteit' en 'Participatief (maatschappelijk) Burgerschap' invulling gegeven.

Verder is er aandacht voor vieringen op school (Zomerfeest, Zonnewende), organiseren we minimaal twee keer per jaar een goede doelen actie (o.a. sponsorloop) en nemen we deel aan verschillende projecten (Huisje, Boompje Beestje; Prinsjesdag; Verkiezingen; GIPS; It's your choice). We werken regelmatig met thema's, waarbij 'Lentekriebels' en het thema van de Kinderboekenweek. In de bovenbouw werken we daarnaast steeds meer met zogenaamde challenges, waarbij kinderen vaak groepsoverstijgend een uitdagende werkopdracht (challenge) krijgen. Hier ligt nadrukkelijk een relatie met bouwstenen als 'Sociale ontwikkeling', 'Participatief Burgerschap', 'Identiteit' en 'Solidariteit'. In alle midden- en bovenbouwgroepen wordt structureel naar het Jeugdjournaal gekeken, bezoeken we regelmatig de bibliotheek en zijn er gastlessen over bijvoorbeeld omgaan met geld.

6.2 Ons schoolcurriculum

Wij beschouwen burgerschap als een belangrijk en wezenlijk onderdeel van ons onderwijsprogramma. Natuurlijk komt burgerschap aan bod bij diverse andere vakken en vak onderdelen. Omdat burgerschapsonderwijs net als rekenen en taal tot de basisvaardigheden behoort, kiezen we daarnaast (en vooral) voor een longitudinale, planmatige en gestructureerde aanpak. De wet introduceert wat dat betreft de begrippen: doelgericht, samenhangend en herkenbaar. Die termen vormen ons uitgangspunt van denken. Ons schoolbrede curriculum is in de bijlagen te vinden. Voor de concrete onderverdeling in doelen gericht op kennis, houding en vaardigheden, kan verwezen worden naar de eerder omschreven uitwerking doelen vanuit de bouwstenen (paragraaf 5.2 en 5.3).

Bijlagen

1. Curriculum onderbouw
2. Curriculum bovenbouw

6.3 Onze aanpak

Onze school heeft haar visie en de (school)doelen voor *Burgerschap* vastgesteld (zie hoofdstuk 4, *Ons Schoolconcept*). Het is aan de leerkrachten om invulling te geven aan de vastgestelde kern- en

schooldoelen. Hiervoor maken we

Zij weten als geen ander wat hun leerlingen nodig hebben, wat aansluit bij hun beleavingswereld en wat er speelt en leeft m.b.t. actuele ontwikkelingen en wat er relevant is. De leraren zetten methodes, middelen en materialen in om de leerdoelen te realiseren. Zij zorgen voor werkvormen die passen bij de (ontwikkelingsfase van de) leerlingen en zij zorgen voor actieve betrokkenheid. En tenslotte zorgen zij voor oefensituaties (trainingen) gericht op de basiswaarden van de democratische rechtsstaat en gericht op de ontwikkeling van de vastgestelde sociale en maatschappelijke competenties.

De leraren van onze school gebruiken een methode voor de sociaal-emotionele ontwikkeling (groep 1 t/m 8). Deze methode komt wekelijks aanbod. Wij volgen de sociaal-emotionele ontwikkeling met het LOVS (...)

Wij geven op de volgende manier gestalte aan burgerschapsonderwijs:

[beschrijf hier hoe de school vormgeeft aan *Burgerschap*. Werkt de school met een methode? Welke? Hoe komt *Burgerschap* daarin aanbod? Met meerdere methodes? Organiseert de school bepaalde activiteiten in relatie tot *Burgerschap* per cursusjaar? Heeft de school een overzicht van deze activiteiten? Is er sprake van Burgerschap via projecten? Heb je een koppeling gemaakt tussen Burgerschap en The Leader in Me? Geef je lessen Filosofie? Het is sowieso van belang om aan te geven c.q. aan te tonen dat *Burgerschap* doelgericht en samenhangend gegeven wordt]

[in de paragrafen die nader ingaan op de methodes die de school gebruikt, kan de school verdere informatie geven over de methodes. Gebruik je een bepaalde methode niet, dan kan de paragraaf worden uitgezet]

6.4 Toetsing en afsluiting [Variant-1]

Om de doelen van burgerschap inzichtelijk te maken en te beschrijven gebruiken we verschillende instrumenten. Zo gebruiken voor de sociaal-emotionele ontwikkeling Viseon en nemen we elk jaar in de bovenbouw (groep 6, 7 en 8) de school veiligheid vragenlijst van Vensters af.

Voor de onderdelen binnen de methoden Taal Actief, Meander en Brandaan, gelden de methode gebonden toetsen als graadmeter voor de bereikte doelen. Naast een jaarlijkse evaluatie met de leerlingenraad over de kwaliteit van specifieke onderdelen in het curriculum, zijn vooral onze portfolio's (vanaf groep 1), kindgesprekken en de kind-oudergesprekken belangrijke instrumenten die ons zicht geven op de effecten van onze inzet op burgerschap.

Uiteraard onderschrijven wij de ambitie van MOVARE tot doorontwikkeling van andere meetinstrumenten welke ook tot aanvullende inzichten kunnen gaan leiden.

6.5 De School als oefenplaats

OBS De Speurneus, de school waar je durft te leren en leert te zijn. Onze school staat voor een aantal kernwaarden die in alle keuzes voor ons pedagogisch en didactisch handelen terugkomen. Het gaat daarbij om de kernwaarden kwalificatie, socialisatie en subjectificatie.

- **Kwalificatie:** het verwerven van kennis, vaardigheden en houdingen die kinderen in staat stellen op een bepaalde manier te handelen. Bij kwalificatie gaat het erom dat leerlingen zich kennis, vaardigheden en competenties eigen maken die passen bij de ontwikkeling van het kind en die nodig zijn voor het kunnen participeren in de groep en in de maatschappij. Kinderen leren omgaan met verschillen, leerroutes en leerstijlen.
- **Socialisatie:** betrokkenheid en relatie staan voorop. Er wordt een beroep gedaan op de eigen verantwoordelijkheid van het kind om bewust de keuze te maken om te participeren. Het kind wordt uitgenodigd zich niet alleen aan te passen, maar ook kritisch naar de groep te kijken en groepsinteractie mede vorm te geven. Wij zien het als onze taak om kinderen te leren respectvol met verschillen om te gaan en te leren wat ons met elkaar verbindt. Dit zal het leerplezier bij het kind en in de groep bevorderen.
- **Subjectificatie:** het kind leert autonomie en verantwoordelijkheid ontdekken. Het is belangrijk dat de leerkracht een leeromgeving creëert waar het kind de ruimte krijgt om zichzelf te ontdekken en zichzelf te vormen in samenwerking met medeleerlingen. Interactie met anderen is van belang om te ontdekken wie je bent en hoe je met anderen om wilt gaan.

Het creëren van een sfeer waarin kinderen gezien worden en zich vertrouwd en veilig voelen. Samen eigenaar kunnen, mogen, durven en leren zijn van hun eigenontwikkeling, door te investeren in tools van leren leren. We leren onze leerlingen dat iedereen voor uitdagingen komt te staan die nieuw zijn en die soms moeilijk zijn om aan te gaan. Door leerlingen het vertrouwen in zichzelf te geven, durven ze stappen te zetten en uitdagingen aan te gaan.

Alle personeelsleden van onze school stralen het vertrouwen in het kunnen van de leerlingen uit. Fouten mogen gemaakt worden, zonder dat er meteen een reprimande of een correctie volgt. Leerlingen leren reflecteren en zo doen leerkrachten dat ook. Alle kinderen leren in kindgesprekken en kind-oudergesprekken verantwoordelijkheid te nemen voor hun eigen gedrag, hun eigen leren en hun eigen ontwikkeling. Onze school kent naast individuele kindgesprekken ook een leerlingenraad. In deze leerlingenraad zitten ongeveer zes leerlingen uit de bovenbouw. De leerlingenraad komt minimaal zes keer per jaar bij elkaar en vormt als het ware de spreekbuis van alle leerlingen. Zij zijn de gesprekspartner van de directie. Naast het feit dat de leerlingenraad via officiële verkiezingen om de zoveel tijd wordt gekozen en er onlangs nog een referendum in de bovenbouw is uitgeschreven, is met name de rol van de leerlingenraad naar de andere leerlingen toe van wezenlijk belang binnen de oefenplaats die we voor onze leerlingen willen zijn. Elke bijeenkomst wordt door de leerlingen teruggekoppeld in de eigen groep. De meeste gespreksonderwerpen dragen ertoe bij dat leerlingen participeren in besluitvorming over diverse zaken. Denk daarbij aan inrichting van schoolplein, keuze voor naschoolse activiteiten, evaluatie van projecten als Lentekriebels en terugkoppeling van gegevens uit de tevredenheidsonderzoeken.

7 Zorg voor kwaliteit

7.1 Algemeen

De kwaliteitscultuur op onze school is gericht op het realiseren van eigenaarschap bij leerlingen en meesterschap van leerkrachten. Daarbij is samenwerking van essentieel belang. Inzet van individuele expertise kan dit proces bevorderen, maar het proces is altijd gebaseerd op een breed gedragen visie, waarbinnen er ook aandacht is voor autonomie van de leerkracht. Dat geldt uiteraard ook voor ons burgerschapsonderwijs. Een thema dat als basisvaardigheid kwaliteit verdient en een gedegen cyclisch proces van plannen, uitvoeren, evalueren en bijstellen.

Een kritische zelfreflectie behoort tot de aandachtspunten binnen onze huidige kwaliteitscultuur.

Daarbij is de waarom-vraag voor iedereen helder en voelen individuele leerkrachten zich niet meteen aangevallen indien er kritisch gekeken wordt naar het onderwijskundig- en innovatief proces op school. Evaluaties

7.2 Kwaliteitszorg

Onder kwaliteitszorg verstaan we het vaststellen en realiseren van onze doelen, het meten of onze doelen in voldoende mate zijn bereikt en tenslotte het borgen of verbeteren van onze kwaliteit. Met andere woorden: doen we de goede dingen en doen we ze goed?

We maken daarbij gebruik van de richtinggevende vragen die MOVARE voor alle scholen stelt:

- Leren onze leerlingen genoeg?
- Zijn ze veilig?
- Krijgen ze goed les?

Op onze school ontwikkelen we kwaliteitskaarten. Een kwaliteitskaart geeft de visie en de doelen van onze school bij een bepaald thema. De allerbelangrijkste kwaliteitskaarten hangen samen met het lesgeven van de leraren. Daarmee onderstrepen we dat de kwaliteit van het lesgeven cruciaal is voor de kwaliteit van onze school. Onze kwaliteitskaarten worden één keer per vier jaar beoordeeld tijdens een audit bezoek en na een gedegen schoolzelfevaluatie. Daarbij maken we dankbaar gebruik van onze twee buurscholen waarmee we als 'critical friends' onze schoolzelfevaluaties delen. Op basis van de uitkomsten en keuzes stellen we actiepunten vast. Zie verder ook de kwaliteitskalender van MOVARE.

Beoordeling

Omschrijving	Resultaat
Nulmeting PO (versie 2021) - Burgerschap (1)	2,05

7.3 Monitoring Burgerschap

In het kader van onze kwaliteitszorg monitoren we ons burgerschapsonderwijs op drie niveaus:

- Op schoolniveau (wat is de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs op onze school?)
- Op groepsniveau (hoe functioneert een groep in relatie tot onze visie, onze doelen/competenties en de basiswaarden?)
- Op kindniveau (hoe functioneert een leerling in relatie tot onze visie, onze doelen/competenties en de basiswaarden?)

Op **schoolniveau** beschikken we over een meerjarenplanning vanuit ons schoolplan. Voor de schoolplanperiode 2023-2027 is burgerschapsonderwijs daarin opgenomen. Naast (tussen)evaluatie van de verschillende schooljaarplannen, evalueren wij burgerschapsonderwijs minstens één keer per jaar in onze gesprekken met ons bestuur. Daarnaast is het een onderdeel van onze (jaarlijkse) schoolzelfevaluatie.

Op **groepsniveau** monitoren we ons burgerschapsonderwijs met diverse instrumenten. Daarvoor gebruiken wij onder andere het leerlingtevredenheidsonderzoek (in de bovenbouw) van Vensters,

waarbij ook Sociale Veiligheid wordt gemeten. Tweemaal jaarlijks worden binnen Leerling in Beeld de sociaal-emotionele vragenlijst afgenomen. Ook methode gebonden toetsen van Brandaan en Meander (ook bovenbouw) geven inzicht in de resultaten van ons burgerschapsonderwijs.

Op **kindniveau** monitoren wij ons burgerschapsonderwijs twee keer per jaar (halverwege en aan het einde van het schooljaar). In alle groepen worden de portfolio's (in)gevuld. Naar mate onze leerlingen ouder worden, krijgen zij steeds meer zelf de verantwoordelijkheid voor het vullen van een deel van het portfolio. Deze portfolio's geven een mooi beeld van de brede ontwikkeling van het kind, waarbij het leren leren centraal staat.

Zowel op groeps- als op kindniveau maken we gebruik van evaluaties van verschillende projecten zoals die in ons aanbod benoemd zijn. Reflecties op ervaringen met deze projecten draagt ook bij aan het monitoren van de kwaliteit⁸ van ons burgerschapsonderwijs.

8 Taakverdeling

8.1 Organisatie (wie doet wat)

De hele organisatie rondom ons burgerschapsonderwijs zoals in dit plan beschreven, staat in beginsel nog in de ontwikkelfase.

Uiteraard raken zij bestaande afspraken. Zo is duidelijk dat rondom de monitoring van de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs de directie en het MT verantwoordelijk zijn voor de monitoring op schoolniveau. Daartoe zijn zij echter afhankelijk van leerkrachten als het gaat om het aanleveren van gegevens op kind- en groepsniveau. Bij die monitoring zijn de leerkrachten verantwoordelijk.

De cultuur van onze school is erg gericht op gezamenlijke verantwoordelijkheid. Gezien de taak- en werkdruk binnen het team zijn echter andere activiteiten binnen de organisatie van ons burgerschapsonderwijs momenteel de verantwoordelijkheid van de directeur. Denk daarbij aan het schrijven van een plan van aanpak burgerschapsonderwijs, het vastleggen van burgerschapsonderwijs in de schoolgids en op de website en de diverse overlegmomenten op bestuurlijk niveau en met andere partijen.

Uiteindelijk zal de verantwoordelijkheid voor de uitvoering van concrete activiteiten in het aanbod van onze school vooral ook bij de leerkrachten liggen.